

Atminties galia

Valentina ZEITLER
Lietuvos ambasadorė
Šveicarijos Konfederacijoje ir
Lichtenšteino Kunigaikštystėje

Prireikė metų, kol pajutau ir supratau Berno charakterį. Miestui būdingos mažos, jaukios parduotuvėlės, kavinės, restoranai ir... jo žmonės – ramūs, lėtoki, mums atrodantys uždari ir kiek flegmatiški. Bet ištikus bėdai – visada rasi užuovėją ir sulauksi pagalbos. Tik pagyvenęs Šveicarijoje supranti, kodėl čia, o ne kažkur kitur gimė Raudonojo Kryžiaus organizacija.

Galbūt toje ramybėje ir glūdi didžiausia paslaptis, suteikianti privilegiją pasijusti apsaugotam nuo šiuolaikinio nenumaldomai kažkur skubančio, niekada nenurimstančio, neramumų ir prieštaravimų draskomo pasaulio. Kartais atrodo, kad čia laikas sustingo, šalies ir žmonių nepalietė jokia globalizacija, imigracija ar kitos bėdos. Aišku, kad palietė, bet šveicarai, kad ir kokie mums atrodytų savotiški ir kartais užsisklendę savuose kantonuose, kalbantys skirtingomis kalbomis, tarmėmis ir dialektais, visada randa bendrų problemų sprendimo būdų ir sugeba neprarasti savo charakterio bei autentiškumo.

... Ilgokai rymočiau prie kuklių, aukštai kalnuose pasislėpusių mažiųjų Leisino kapinių akmeninės tvoros pritvirtintų atminimo lentų, bylojančių, kad čia paskutinę savo gyvenimo vietą rado mūsų kraštiečiai: pirmasis Lietuvos filosofas, tautinio atgimimo skelbėjas Ramūnas Bytautas (1886–1915), šiek tiek vėliau – Lietuvos moderniosios tapybos pradininkas Antanas Samuolis (1899–1942). Jų gyvenimas blykstelėjo ryškia žvaigžde ir amžinai užgeso čia, tolimoje Šveicarijoje. Viltis juos atvedė į šią šalį. Vieni, kaip diplomatas ir poetas Jurgis Baltrušaitis, ilgokai prisiminė dienas, praleistas prie Ženevos ežero jaukiame Vevė mieste, kur ne tik atgavo jėgas, bet ir, pagautas įkvėpimo, sėkmingai kūrė. Čia gimė ir pirmasis eilėraščių rinkinys. Kitiems likimas nebuvo toks galestingas, jiems pasisekė mažiau: nesugebėję įveikti ligos, amžiams pasiliko svetimame krašte.

Lietuvą su Alpių šalimi sieja ilgoki ryšiai. Prieš 95 metus Šveicarija pripažino Lietuvą, o 1991 m. rugsėjo penktąją tarp mūsų valstybių buvo atkurti diplomatiniai santykiai.

Atvykusi į Šveicariją su džiaugsmu pamačiau, kaip toli nuo tėvynės puoselėjama istorinė praeitis, stengiamasi palaikyti ryšius ir neatitrūkti nuo realiųjų Lietuvoje. Kiekvienas Šveicarijos lietuvių bendruomenės darbas – tai didžiulis indėlis populiarinti Lietuvos vardą ir rūpinantis jos prestižu. Ant mano stalelio ambasadoje nuolat guli viena knyga. Paėmusi ją į rankas visuomet atverčiu pirmą puslapį ir perskaitau: parengė Šveicarijos lietuvių bendruomenė. Tai sugrįžimų apybraižos „Lietuvių rašytojų takais Šveicarijoje“. Šis rinkinys, į kurį įdėta ne tik daug darbo, bet ir širdies, dar kartą patvirtina, kad nėra nieko vertingesnio, kaip atnaujinti ir pamatyti sąsajas tarp tėvynės ir naujai kuriamo

gyvenimo svetur, pagerbti savo valstybės istoriją ir žmones.

Būtent tautiečiai, prieš dešimtmečius pabuvoję Šveicarijoje, mūsų sąmonėje suformavo romantišką Alpių šalies įvaizdį. Maironio eilės apie Keturių Kantonų ežerą lydėjo mus dar mokykloje. Dėkingi trečiosios kartos išėiviai pagerbė didį poetą – Šveicarijoje rasime atminimo lentą, primenančią, kad čia kurį laiką gyveno Maironis.

Lietuvą su Alpių šalimi sieja ilgoki ryšiai. Prieš 95 metus Šveicarija pripažino Lietuvą, o 1991 m. rugsėjo penktąją tarp mūsų valstybių buvo atkurti diplomatiniai santykiai. Šias reikšmingas datas paminėjome kartu su Šveicarijoje akredituotu diplomatinio korpusu, mūsų šalies draugais ir tautiečiais. Atviroje diskusijoje „Tarp Vilniaus ir Berno“ Šveicarijos diplomatas, leidėjas dr. Maxas Schweizeris prisiminė savo pirmuosius įspūdžius iš kelionės į mūsų šalį. Lietuvos žurnalistas, diplomatas, politikas, buvęs Europos Parlamento narys Justas Vincas Paleckis gyvai papasakojo apie 1989 m. pasirašytą Gotlando komunikatą, kuriame pareikštas vienas svarbiausių lietuvių tikslų – atkurti Lietuvos nepriklausomybę – tautos valios pastangomis vėliau buvo pasiektas. Rašytojas, eseistas ir vertėjas Laurynas Katkus pasidalijo įspūdžiais, ko galėtume pasimokyti iš šveicarų, kurdami atvirą demokratinę visuomenę. Diskusijos dalyviai susipažino su retais Šveicarijos diplomatijos archyvo dokumentais apie Lietuvos pripažinimą 1921 m. liepos 19 d. ir ilgametį abiejų šalių bendradarbiavimą. Artėja kita svarbi data: Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metis. Ir jis neatsiejamas nuo Šveicarijos. Būtent čia, Lozanos konferencijose, buvo prabilta apie Lietuvos ateitį ir jos nepriklausomybę, šioje šalyje ilgokai dirbo diplomatai Jurgis Savickis, Jurgis Šaulys, Albertas Gerutis ir kiti, ištikimai tarnavę savo kraštui pačiais sunkiausiais metais. Lengvai rasime ir daugiau vardų, šių žmonių gyvenimas ir veikla paliko gilius pėdsakus mūsų istorijoje. Iki šiol šveicarų ir lietuvių širdyse gyvas kunigo prof. Jono Juraičio, 40 metų dėsčiusio Valė kantonu kunigų seminarijoje ir tenykštėje gimnazijoje, atminimas. Tiek pat laiko šis kilnus žmogus buvo Šveicarijos lietuvių dvasios tėvas. Beveik prieš du šimtus metų nedideliame Zoloturno mieste užgeso kovotojo už amerikiečių, lietuvių ir lenkų tautų laisvę Tado Kosciuškos gyvybę. Visų šių kuklių žmonių didžiausias nuopelnas tas, kad padėti tautos savimone pamatai atvedė mūsų šalį į nepriklausomybę.

... Trumpai suskambo telefonas. Atskriejo žinutė: „Aš jau lėktuve. AČIŪ, kad padėjote grįžti namo. Julius S.“ Perskaičiau ir nudžiugau, kad galbūt ir šiam ne vieną dieną su draugais kalnais keliavusiam jaunuoliui, atsitikus bėdai, padėjome išsaugoti atmintyje nuostabius Šveicarijos vaizdus, o ne sunkoką gyvenimo akimirką. Ir mūsų veikla užsienyje įgavo savo ne visuomet matomą, bet labai reikalingą diplomatinio darbo prasmę. ■